

Problem birokracij

► Mag. Miran Vršec:

»Nič nam ne pomaga zakonodaja, moralni in etični standardi ter nadzorni mehanizmi, če v okolju ni vzpostavljen sistem etične, moralne in navsezadnje tudi politične odgovornosti ter visoka stopnja zavesti, ki narekuje koruptivno naravnanim posameznikom hiter, če hočete, takojšen sestop s funkcij in nepreklicen umik iz politike ter poslovnega okolja.«

► Diktator po svoje

Po podatkih Transparency International so med 176 ocenjevanimi državami v letu 2012 najnižjo raven korupcije dosegle Danska, Finska in Nova Zelandija (90 točk), najvišjo raven pa Afganistan, Koreja in Sudan (8 točk). Slovenija je z 61 točkami dosegla 37. mesto na lestvici. Za najbolj skorumpiranega politika na svetu so lani razglasili predsednika Azerbajdžana Ilhama Alijeva.

V ZASEBNEM SEKTORJU JE KORUPCIJA VSE VEČJI PROBLEM

Čutili jo bomo, ko bomo ogroženi sami

UMAZANI POSLI

Višja kot bo stopnja naše strpnosti do korupcije, več prostora bo za njen razmah – V zadnjem času se v Sloveniji dogajajo premiki v pozitivno smer

Brane Šalamon

V zadnjem času se vse več govori o korupciji v javnem sektorju, načinu poslovanja in vplivanja, kjer so v ospredju povezave med politiko in gospodarstvom in kjer je problem tudi financiranje političnih strank. Že nekaj časa v bistvu vemo za kroženje denarja med državnimi projekti in političnimi simpatizerji v gospodarstvu, za prikrito lobiranje ter nepregledna javna naročila.

Korupcija tako spodkopava gospodarsko stabilnost v Evropi in na ravni EU so že nekajkrat opozorili, da omogočajo sistemske ureditve zasebnemu sektorju nedopusten vpliv na delovanje vlad. Zato je korupcija v zasebnem sektorju že nekaj časa v ospredju pozornosti vseh tistih, ki se ukvarjajo s pregonom tovrstnega načina poslovanja.

»Ko govorimo o korupciji, moramo najprej pojasniti ta pojem. Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije opredeljuje, da je korupcija vsaka kršitev dolžnega ravnanja uradnih in odgovornih oseb v javnem ali zasebnem sektorju, enako tudi ravnanje ljudi, ki se s kršitvijo lahko okoristijo zaradi neposredno ali posredno obljubljenega, ponujene ali dane oziroma zahtevane, sprejete ali pričakovane koristi zase ali za drugega. Iz zakonske definicije torej izhaja uravnovešenost dolžnega ravnanja odgovornih ljudi tako v javnem kot tudi zasebnem sektorju. V praksi se dejansko izkazuje, da je večji poudarek posvečen problematiki korupcije v javnem sektorju, kar je po eni strani razumljivo, saj raziskave kažejo, da je korupcija najbolj razširjena prav v javnem sektorju, predvsem v državni upravi in v javnih podjetjih ter na področju javnih naročil,« razlaga profesor mag. Miran Vršec, poznavalec problemov korupcije in soustanovitelj Inštituta za korporativno varnostne študije, ki aktivno sodeluje pri obravnavanju tekoče varnostne problematike v lokalnem in globalnem okolju.

»Večjo izpostavljenost korupcije v javnem sektorju lahko pripisujemo tudi dejstvu, da gre pri tem za neposredno oškodovanje javnega premoženja na račun zasebnih interesov, medtem ko gre pri korupciji v zasebnem sektorju v primarnem smislu za oškodovanje zasebnih lastnikov premoženja. Gre pred-

Foto: Thinkstock

vsem za manjšo medijsko izpostavljenost posameznih dokazanih koruptivnih dejanj, zato obstaja splošen vtis, da korupcije v zasebnem sektorju praktično ni.«

Slovinci se zavedamo problema

Korupcijo v zasebnem sektorju so obravnavali celo v OZN. Je to svetovni problem?

»Korupcija v zasebnem sektorju je postala globalni problem s pojavom in razvojem globalizacije. Mednarodne inštitucije so spoznale, da s pojavom globalizacije lokalni problemi korupcije iz lokalnih okolij prehajajo v globalno okolje in s tem postajajo vse večji globalni problem. Poseben problem je vse večja prepletenost specifičnih lokalnih oblik korupcije na globalni ravni, ki s povezovalcem in prepletanjem kriminalnega okolja in posameznih ključnih akterjev prinašajo nove, še bolj prefinjene in težje prepoznane oblike ter načine izvedbe koruptivnih dejanj. Iz raziskave Centra za raziskave javnega mnenja RS, ki so jo opravili leta 2009, je razvidno, da kar 70 odstotkov anketirancev meni, da je korupcija v Sloveniji zelo velik ali velik problem.«

Zakaj države hitreje ne sprejemajo ukrepov za preprečevanje korupcije v zasebnem sektorju?

»Problem vidim predvsem v tem, da se države ukvarjajo primarno z reševanjem korupcije v javnem sek-

torju, korupcijo v zasebnem sektorju pa postavljajo na stranski tir, ker ta nima neposrednega vpliva na delovanje države in njenih inštitucij. V državah, kjer je nizka raven korupcije v javnem sektorju, praviloma veljajo visoki moralni in etični standardi ter visoka raven politične kulture in odgovornosti. V takšnih okoljih je praviloma tudi korupcija v zasebnem sektorju zelo omejena. Nič nam ne pomaga zakonodaja, moralni in etični standardi ter nadzorni mehanizmi, če v okolju ni vzpostavljen sistem etične, moralne in navsezadnje tudi politične odgovornosti ter visoka stopnja zavesti, ki narekuje koruptivno naravnanim posameznikom hiter, če hočete, takojšen sestop s funkcij in nepreklicen umik iz politike in poslovnega okolja. Enako velja tudi za koruptivno naravnane menedžerje v zasebnem sektorju, katerim mora biti sistemsko onemogočen nadaljnji osebni in karierni razvoj ter morabitno ponovno zasedanje odgovornih mest v organizacijah javnega ali zasebnega sektorja.«

Del sklepov v boju proti korupciji v zasebnem sektorju se nanaša celo na poslovne dejavnosti neprofitnih podjetij.

»Po mojem mnenju gre za problem zaupanja v pravno državo in državnih inštitucij ter etičnih in moralnih standardov posameznika in družbe. Če pogledamo v nadaljevanju omenjeni indeks zaznavanja ko-

rupcije, lahko ugotovimo, da je v nekaterih državah stopnja koruptivnosti na zelo nizki ravni, je pa res, da je ta pojav praktično nemogoče povsem izkoreniniti. Uspeha ni predvsem v tistih okoljih, kjer politiki, pomembni državni funkcionarji in javni uslužbenci ter menedžerji v zasebnem sektorju z nespoštovanjem zakonodaje ter moralnih in etičnih načel postavljajo temelje nepravni državi, kjer je korupcija povsem sprejemljiv in splošen družbeni pojav in kjer gre za zelo nizki javni standard integritete in zaupanja v državo.«

V katerih državah je največ korupcije in v katerih najmanj?

»Na globalni ravni je najnižja raven korupcije izmerjena na območju ZDA ter severne in srednje Evrope. Kar dve tretjini ocenjevanih držav ima rezultat nižji od 50. V teh državah korupcija pomeni resen družbeni problem. Navedeni podatki se sicer nanašajo na javni sektor, vendar lahko z veliko verjetnostjo trdimo, da visoka stopnja korupcije v javnem sektorju pomeni tudi sorazmerno visoko stopnjo korupcije v zasebnem.«

Za dvig etičnih standardov Kaj smo naredili v Sloveniji na tem področju?

»V zadnjem času lahko ugotovimo, da se v Sloveniji dogajajo premiki v pozitivno smer. Vsekakor nosi levji delež protikorupcijska komisija in

drugi neodvisni nadzorni organi, ki s svojimi preiskovalnimi dejanji in javnimi objavami ugotovljenih dejstev opozarjajo pristojne organe in javnost o zaznanih sumih koruptivnih dejanj. Sedaj je poteza na kršiteljih, da pokažejo svojo osebno in politično zrelost ter odstopijo s svojih funkcij in na tak način posredujejo jasen signal družbi, da imajo, ne glede na izrečene obtožbe, visoke osebne moralne in etične standarde ter visoko stopnjo osebne in politične odgovornosti. S tem bi poskrbeli za dvig javnega standarda integritete, ki je osnovni pogoj za normalno delovanje družbe in države.«

Kdo naj bi odkrival korupcijo? Naj jo posameznik prijavi celo sam?

»Predvsem je to naloga različnih nadzornih inštitucij, ki naj bi bile podaljšana roka lastnikov kapitala. Tu mislim predvsem na revizorje, davčne svetovalce, neodvisne strokovnjake in predvsem poštene zaposlene. Stopnja tveganja korupcije v nekem zasebnem poslovnem okolju je predvsem odvisna od moralnih in etičnih standardov, ki jih ima podjetje vpeljana v svoje poslovanje prek raznih internih aktov in etičnih kodeksov. Višji kot so moralni in etični standardi, manjše je tveganje korupcije in večja je verjetnost, da bodo zaposleni sami pravočasno zaznali in prijavili koruptivna dejanja pristojnim organom pregona ali neposredno lastniku kapitala. Vsekakor bi tu poudaril pomembno vlogo Inštituta za korporativno varnostne študije, ki kot neodvisna zunanja inštitucija lahko s svojimi znanji in izkušnjami pomaga organizacijam javnega in zasebnega sektorja pri vzpostavljanju ustreznih standardov in mehanizmov za preprečevanje oziroma zmanjševanje tveganj korupcije.«

Se bomo v nekem trenutku državljanji zavedli, da je korupcija problem v zasebnem sektorju, v katerem običajno delujemo?

»Državljanji se bodo zavedli problema korupcije v zasebnem sektorju, ko bo ta tako globok, da bo predstavljal osebno težavo slehernemu posamezniku. Žal je tako, da se zavedemo posledic praviloma šele takrat, ko jih začutimo na lastni koži. To je velikokrat prepozno, če že ne prepozno, pa precej boleče. Sam sem prepričan, da lahko vsak posameznik s spoštovanjem temeljnih moralnih in etičnih načel ter sprtnim opozarjanjem na sume koruptivnih dejanj največ stori v procesu boja proti korupciji. Višja kot bo stopnja naše strpnosti do korupcije, več manipulativnega prostora bo za njen razmah. Ukrepati bi torej morali takoj. Kot posamezniki moramo storiti korak naprej v boju proti korupciji, ki na globalni ravni predstavlja vse večji problem za človeštvo. Predstavlja si, da ne boste več mogli do zdravnika, ne da bi mu, nekaj dali pod mizo, ali pa ne boste dobili zaposlitve, ne da bi določevalcu za sprejem v službo obljubili nagrado.«